

joči činitelj pred mnogimi, velikimi in važnimi nalogami. Od tega, koliko se bodo ti vplivajoči činitelji spoznali in novih razmerah, v koliko bodo znali zapopasti in razumeti zahteve novega časa, zavisi vse bodoče življenje naše nove ujedinjene države in naše nacije.

Uk in vzgoja mladega narodnega naraščanja sta bila povsod in vedno velike važnosti za državno in narodno življenje, ali drugače rečeno: uk in vzgoja mladega narodnega naraščanja je bilo vedno in povsod prilagojeno nacionalnim idealom in državnim nalogam. Zaradi tega spada med vplivne činitelje za življenje in razvoj države in naroda tudi narodna šola in narodno učiteljstvo. Toda naše posebne državne in nacionalne razmere proročajo, da ima odgoja mladega narodnega naraščanja v naših narodnih šolah posebno veliko važnost, večjo kot pa v mnogih drugih državah in drugih narodih. Vseled tega zavisi bodoči obstoj in razvoj naše nove in ujedinjene države in nacije v mnogem od tega: koliko se bodo orientirali ali naši prosvetni delavci, odgojitelji in učitelji naše narodne mladine v teh novih razmerah in koliko bodo dobro shvatili zahteve novega časa in z ozirom na to uravnali tudi smernice svojega dela.

Ker žive odgojitelji in učitelji narodne mladine in delujejo v vseh delih naše nove države, imajo tudi priliko opazovati celodnevno mnogo pojavov, v katerih se silno izraža plemenski čut, pokrajinski patriotizem in separatistične težnje; in vse to dokazuje, da pri nas v resnici še ni pravega nacionalnega edinstva, in da se mora isto šele ustvariti.

NACIONALNO UJEDINJENJE.

Lunaštvo vojske in diplomatska modrost sta stvorila samo naše državno ali samo teritorialno edinstvo, toda ustvaritev našega nacionalnega edinstva ni v njuni moči. Nacionalno ujedinenje ne more izvršiti ne vojska, ne diplomacija, ne policija; to se ne more utrditi niti z državno ustavo niti s kakršnimi progami in proklamacijami. Ujedinenje se more izvršiti samo z dobro šolo in odgojo mladega narodnega naraščanja v narodnih šolah, ker se samo z dobrim poukom in odgojo mladega narodnega naraščanja more doseči, da zamro pokrajinski patriotizem in plemenski čut ter separatistične težnje v poedinih pokrajinah, in da mesto plemenskih teženj zavladata nacionalna zavest in narodni čut, namesto pokrajinskega patriotizma pa splošna ljubezen do cele ujedinjene domovine tako, da se vsi počutijo v njej ne samo kot podaniki ene države, ampak kot sinovi enega naroda.

To je v sedanjih naših državah in nacionalnih razmerah prva, največja in najvažnejša naloga narodne šole, vzgojevalcev in učiteljev naše narodne mladine, kajti dokler se ta naloga navadno šole ne izvrši, do tedaj ne more stati naše državno ujedinenje na čvrstih temeljih.

DRŽAVNA IDEJA IN DRŽAVLJANSKA ZAVEST.

Druga, ravno tako važna naloga, ki tudi poteče kot zahteva novega časa in ki ravno tako spada v delokrog narodne šole, vzgojitelja in učitelja narodne mladine, je delovanje in vpliv na razvoj in širjenje domorodne zavesti, katere tudi ni v dovoljni meri v vseh pokrajinah in vseh panogah našega naroda.

Naša nova ujedinjena država je postavljena na demokratskem temelju, toda velik del našega naroda je živel in se vzgojil v državah z najbolskimi uredbami. Prvo in temeljno načelo vsake demokracije je načelo narodne samoprave.

Toda zelo težko je uveljaviti in izpeljati v državi, kjer v masi naroda ne vladata dovolj narodna zavest in razumevanje pomena narodne samoprave, ker take narodne mase podležejo lahko nevedoma vplivom škodljive propagande in padejo vsled tega lahko iz svobode v anarhijo, iz te pa v reakcijo.

Najboljši jezik tem in takim kvarnim vplivom za pravilno življenje in razvoj države in naroda je pa izobrazba širokih narodnih mas.

Kjer se pred podelitvijo velike politične svobode in državljanstvih pravic ni izvršila izobraz-

ba najširših narodnih mas morda zato, ker se to ni moglo, se mora sedaj zastaviti vse sile, da se uživanje politične svobode in državljanstvih pravic ter izobrazevanje najširših narodnih mas vršita vzporedno, da se na ta radikalni način poleg drugih preventivnih ukrepov preprečijo in onemogočijo nezaželeni in mogoči neredi, zmešnjave in potresi v državi, kar ovira mir in pravičen državni razvoj.

KULTURNO UJEDINJENJE.

Tretja važna zahteva novega časa, ki spada med naloge narodne šole in vsled tega tudi med dolžnosti vzgojiteljev in učiteljev mladine, je vpliv na ustvaritev in širjenje duševne in materialne duševne kulture.

Veliki del našega naroda je preganjala zgodovinska usoda, da mu je premagovalec uničil staro nacionalno državo in staro kulturo, nesrečni zemljepisni položaj pa mu je izročil še nesrečnejšo dolžnost, da je moral cela stoletja odbijati napade od zahoda na zahod in od zahoda na vzhod. Posledica tega je bilo, da so se razvile v tem delu našega naroda lepe vrline: viteški čut, junaštvo in požrtvovanje za domovino, torej vrline, katere se morejo primerjati samo še z onimi v stari klasični zgodovini starih Grkov in Rimljanov, in s katerimi vrlinami je ta del našega naroda navdušil cel svet. Ta del našega naroda se tedaj lahko ponaša s svojimi lastnostmi; on se more ponašati tudi s tem, da so iz njega izšli vsi veliki pokreti za naše osvobodjenje in ujedinenje; toda od vseh teh vrlin se ne more ujeti v ekonomskem smislu. Osvobodjenje in ujedinenje se ne smeta smatrati za poslednji cilj naše nacije, temveč za izvojevanje najvažnejših in najpotrebnejših predpogojev za uspešno kulturno razvite in napredovanje.

Po končanih bojih za naše osvobodjenje in ujedinenje mora nastati era intenzivnega dela na kulturnem razvoju in okrepitevi našega naroda, da bi se vsi deli našega naroda v čim krajšem času izednčili v kulturnem pogledu z drugimi narodi, ki so imeli boljšo zgodovinsko usodo in katerih kulturni razvoj ni bil oviran z ničemer. V mednarodni tekmi hiti vsak, da čim prej doseže svoj cilj. Ta tekma se vrši s strašno brzino; tu nihče nikogar ne čaka, in gorje tistemu, ki je počasen, ker njega hitrejši pogazijo.

Velik del našega naroda poseduje divne kraje, ki jih je narava obdarila s krasnim podnebljem in z vsemi drugimi dobrotami, toda te divne pokrajine pokriva gosta tema neznanja, ker velik del našega naroda blodi še kot po mraku ter se na vse načine muči in trpi. Vse svoje posle, od katerih živi in od katerih daje Bogu kar je božjega in kralju kar je kraljevega, izvršuje še primitivno brez kakšnega znanja in razumevanja; toda narod, ki opravlja posle, ki ga preživljajo, brez dovoljznega znanja in razumevanja, se ne more nikdar dvigniti do pravega blagostanja. Ogromna je tedaj razlika v tem pogledu med kulturno mlajšimi in kulturno starejšimi, ker dočim so prvi sužnji prirodnih sil, so te prirodne sile drugi obvladali in jih vpregli, da jim služijo.

Za kulturni razvoj in pospešitev naroda je potrebno tedaj znanje in razumevanje, toda to potrebno znanje in razumevanje, brez katerega ne more biti narodnega blagostanja, se doseže le potem izobrazbe narodne mladine v narodnih šolah, kajti: »Kdor se mlad uči, se star ne muči«.

Tako se tedaj morajo razumeti zahteve novega časa, naloge narodne šole in dolžnosti učitelja narodne mladine, ki pa niso niti majhne niti lahke. Te velike in pomembne zahteve se morajo izpolniti, zato mora tudi narodna šola odgovarjati vsem tem nalogam, kajti ako jim ne odgovarja v polni meri, ni vredno niti da obstaja niti da se jo vzdržuje. Narodna šola bo morala izvrševati vse svoje naloge samo tedaj, ako se bo pri izvrševanju teh zahtev hodilo po dobro zasnovanem in utrjenem načrtu in sistemu; ker delo, ki se ne izpelje po določenem načrtu nikdar ne obrodi zaželenih rezultatov. (Dalje prih.)

Pristopite k „Jugoslovanski Matici“!

greh zoper tendenco poenostavljanja jezikovnih izrazil, če uvedemo v knjižne ta znak. Po vsestranskem preudarku sem namreč prišel do nučnega prepričanja, da je tak znak edino sredstvo ki nam omogoči, da otroka naučim zahtevane izgovarjave. In ta črka, če bi jo uvedli v svoje knjižne, pravzaprav niti ne bi bila črka, temveč samo za elementarni razred veljavno optično ponazorilo za ono, česar drugače otrokom ne morem dopovedati. To je moje mnenje ki bi ga povdaril še s tem, da opozorim na Polake ki imajo tudi trojni l in celo posebne znake za, na jim ne bride na misel, da bi jih odpravili.

Preidem k novi točki: kakšen namen ima naredba? O tem naredba molči. Pa sklepajmo sami. Da je upravičena, o tem menda nihče ne dvomi.* Saj me je skoro sram da ponavljam tisti citat iz Cankarja: ... »jedna jedelj pomaranča in še jed-

* Ravno danes, ko prepisujem koncept, berem, da so tov. Jamšek, Bregant, Bohinc in Drnovšek iz brežiško-sevniškega okraja predlagali naj se sistira. Morda koga spreobrnem.

Ferjalni Savez učiteljstva.

—f Učiteljski Ferjalni Savez. (Iz seji pododseka F. S. UJU Poverjenštvo Ljubljana). Pripravljalni odbor uč. Ferjalnog Saveza (tovariši Fegic, Jedrlinič in Šeme iz Ljubljane, Mrovlje — Ve-Eke Lašče, Zor — Trebelno in Pirnat — Novo mesto) je imel v nedeljo, 25. februarja ob 10. uri dopoldne v Učiteljski tiskarni sejo, kjer se je sklenilo, da se pozove potom okrožnice vsa okrajna učiteljska društva k pristopu v uč. F. S. Okrožnica bo vsebovala tudi kratko navodilo glede ustanavljanja podružnic F. S. pri okrajnih učiteljskih društvi. S sestavo okrožnice so se pooblastili tovariši Fegic, Jedrlinič in Šeme. Pravila F. S. in poslovnik se morajo še razmnožiti in sledi najkasneje v 14 dneh. Obenem se naprosi preko ljubljanskega poverjenštva UJU centralo UJU, da posreduje preko ministrstva prosvete pri ministrstvu s obsežnejšo za dovoljenje četrt vožnje posameznim učiteljem-ferjalcem ali vsaj samo po dvema. — V Ljubljani se čimprej ustanovi podruž. uč. F. S., katera si izvoli odbor, ki bo posloval do 1. skupštine F. S. tudi kot glavni (pokr.) odbor uč. F. S., to pa zato ker je poslovanje odb. čigar člani so raztreseni po vsej Slovenji, radi pogosto potrebnih sej zelo otežkočeno ter zvezano z velikimi stroški, ki bi obremenilo ljub. pov. UJU, oziroma pozneje pokr. Pov. uč. F. S. v Ljubljani. Vsi predsedniki P. uč. F. S. pa tvorijo njegov širši svet, ki zbora — če je mogoče — o priliki skupščine UJU o velikih počitnicah. — Dokler ne pride ljubljanska podr. F. S. kot pokrajinsko Pov. uč. F. S. do svojega denarja, nosi njegove stroške ljubljansko poverjenštvo UJU. Takoj po ustanovitvi ljubljanske podružnice F. S. se bo pričelo z nabiranjem dobrotnorov F. S. po Ljubljani. — Pri okrajnih uč. društvi ustanovljene podružnice F. S. naj se javijo kar direktno na Glavno Poverjenštvo Ferjalnog Saveza v Beogradu. II. beogr. gimnazija ki jim pošlje vse potrebno; sporoče pa naj svojo ustanovitve tudi v Ljubljano tovarišu Šemetu, ki jih bo vodil v evidenci in posređoval z Glavnim Pov. F. S., dokler se v Ljubljani ne osnuje pokrajinsko poverjenštvo uč. F. S. Čigar posej bo poslej to. — Prvo podružnico uč. F. S. ki šteje že okrog 40 članov, je ustanovilo okr. uč. društvo v Novem mestu 10. februarja t. l. Predsednik je tovariš V. Pirnat. Temu vzhledu slede gotovo vsa okrajna uč. društva v Sloveniji in to najkasneje v marcu, ker se članarina v vsakim mesecem za 1 Din zviša, junija skoro podvoji, pozneje pa je pristop za leto nemogoč. — Pirnat V.

—f Glasnik Ferjalnog Saveza. Izšla je druga in tretja številka. Vsebinska je zelo informativna. Poleg drugega ima tudi okle jugoslovanskemu učiteljstvu in poročila o našem tozadevnem gibanju.

Iz Jugoslavije.

— Zopet nov udarec. Finančni minister je v sporazumu z ministrom za notranje stvari izdal naredbo, ki določa ureditev krajev in drugi in tretji draginski razred. Za Slovenijo se je določilo, da pridejo v drugi razred vsa mesta in vsi oni kraji, kjer se nahajajo okrajna glavarstva, vsi ostali kraji se uvrstijo v III. razred. Naredba velja od 1. marca. Predloge, da se upoštevajo tudi veliki industrijski kraji, nadalje kopališča in pa žalski kraji v obmejnem teritoriju, ki vsi sicer

formalno ne nosijo imena mest, pa imajo povsem mestni značaj in težje prehranjevalne in življenske razmere, je finančni minister odklonil. — S tem odlokom so posebno udarjeni prosvetni delavci (učitelji) v obmejnih krajih, kjer naši ljudje zaradi nacionalnega in državnega nasprotstva do nacionalne šole in učiteljstva dobe le, če življenjske potrebe drago plačajo in preplačajo. Znano je, da zaradi tega ni dobili za ta mesta niti kompetentov. Toda naša vlada, opozorjena na to gre preko tega, ni ji mar za državne interese, ni ji mar za nacionalne interese, pri njej je glavni birokratizem, po katerem vlada — čeprav državi v škodo.

— Državna sramota — naše plače in naš boj za kruh. V petek, 2. marca so imeli zastopniki ljubljanskih oorganizacij državnih nameščencev in železničarjev sestanek, na katerem so ugovorili: 1. izenačenje draginskih in stanarinskih doklad, ki stopi za državne nameščence v veljavno s 1. marcem, obsega tako neznatne poviške da o omiljenju bede ne more biti govora, tem manj ker se nova opredelitev draginskih razredov ne sklada z draginskimi razlikami v posameznih krajih in conah, ker so podružniške in služiteljske kategorije od stanarinskih doklad izključene in ker maksimiranje rodinskih doklad ni odpravljeno, temveč je v neznatni meri ublaženo. 2. Železničarjem vlada ni dala niti tega malenkostnega izenačenja. Za 22. februarja zanje predvidena seja finančnega odbora je bila odložena. Železničarji smatrajo tako postopanje vlade za izigravanje. 3. Združene organizacije enodušno protestirajo proti omalovaževanju svojih upravičenih želj in zahtev. Osnova se je permanentni akcijski odbor z nalogo, da doseže z vsemi organizacijami v državi sporazum za najresnejšo akcijo v najbližji bodočnosti za izdatno zboljšanje gnetnega položaja vseh aktivnih in upokojenih državnih in železniških uslužbencev in delavcev. 4. Razen te akcije pa ukrenejo železničarji še posebej takoj resne mere in korake za to, da izvede vlada tudi zanje brez vsakega odlašanja izenačenje draginskih in stanarinskih doklad. — Združene organizacije apelirajo na vso javnost, da bi upoštevala nevzdržnost položaja obubožanih nameščencev in jih v njihovem stremljenju podpirala. — Akcijski odbor.

— Vprašanje. V skrbi sili, bedi in obupnosti se nahajajoče učiteljstvo brez stranskih dohodkov in premoženja, prosi vljudno pojasnila v zadevi nam že pred 5 meseci obljubljenih, a doslej še ne nakazanih poviškov draginskih doklad, da se tako kruto prizadeto učiteljstvo ve vbo doče ravnati, ali mu je sploh še obstoj v Jugoslaviji zasiguran ali ne. Če država misli redukcijo učiteljev izvesti z izstradanjem v posmeh drugim stanovom, naj se to takoj objavi, da si učiteljstvo poišče primerne in bolj hvaležne službe, ker dosedanja plača učiteljev še niti ne dosega plače navadnega dninarja. Kakšno stališče bodo zavzele druge države napram Jugoslaviji v tem oziru? — Izpod Pohorja.

— Draginja in naše plače. Listi so prinesli sledečo statistiko, ki nam kaže jasno poslabšanje našega gnetnega stanja:

	1920	1923	
sluga	1660	3280	97%
poduradniki	1780	3760	111%
Uradnik XI.	1920	5000	160%
Uradnik IX.	2120	5880	178%
Uradnik VII.	2340	6920	196%

Naredba štev. 7817.

(Konec.)

Sem z obema rokama za ta predlog, saj je popolnoma upravičen in bodo tudi pravopisni zvezki potem pol manj rdeči. Ampak s fonetičnim pravopisom o Slovincih je križ, da se bogu smilí. Naredba ne govori o njem nič... Naredba govori samo o l-u ki ni l, in ki dobimo iz n ega u, ki ni u... Pač pa govori — če se ne motim — druga naredba, da je v šolah rabiti Levčev pravopis... ki pa je vse drugo, samo ne fonetičen. Mogoče bi višji šolski svet dal inicijativo, da se določi in uvede nov, fonetičen pravopis, Levčev pa, ki ne odgovarja več našemu času in njegovim zahtevam, da se odpravi... Saj ne maram kratiti Levcu njegovih zaslug, on je svojo nalogo rešil častno, saj nas je združil za celo vrsto let — ampak današnje razmere so druge in drugačne... Ne boite se revolucije, imeli in preživeli smo hitre več in še hujših... Začeti je treba!

Dokler pa tega novega pravopisa nismo dobili velja stara naredba. Da se povrnem k stvari! Mislim, da bi ne bi

na jedelj pomaranča... ki so ga zadnji čas že banalno tolikokrat pogreli. Ampak kot se je Cankarju zdela tako izgovarjanje smešno in glupo, tako mu mora pritrčiti vsakdo, kdor ima le količkar zdravega in nepokvarjenega jezikovnega čuta, da je taka izgovarjava gotovega dela naše »intelligence«, nenaravna, prisiljena in neokusna. Stran torej z njo. Če bi hotel cepiti dlako, bi seveda našel tudi v naredbi stvari, ki bi se z njenim duhom ne strinjale. Ampak izjemno pravilo samo potrauje.

V zadnjem lanskem »Popotniku« berem str. 192, kako je učitelj Prlek učil izgovarjati l kot v in kako mu je žalostno spodletelo. Tisti šalivec je apostrofiral naredbo, obenem pa — najbrž nevede in nehoti — potrdil, da je skušala zadostiti naši potrebi. Gre zato, da se dialektiki kolikor mogoče ena bolj nivelirajo med seboj. Naš vrli Prlek in pa n. pr. Kraševac, oba zavedna in trdna Slovenci, bi se najbrž precej težko sporazumela med seboj. Če pa gresta po sredi, t. i. da govorita govornjeni književni jezik, kot ga zahteva naredba, (upoštevaj poleg moderne vokalne redukcije!), bosta sicer žrtvovala

la nekaj od svojega narečja ne bo ju pa več motil vzhod in zahod. Ne recite, da ni mogoče. Saj ni še nihče začel! Hoteti in delati je treba, ne pa vreči puško v koruzo, če do jeseni ne bo opravljeno. Šola bo omogočila, da bo postala ona žrtev njuna skoro neopazna.

V širšem krogu predstavlja ta zahteva po enotnosti seveda tudi jezikovno približanje Hrvatov in Srbom. To zblizanje pa, imejte že o njem kakršnekolikoli nazore, — nikakor ni tako silno enostavno, kot si ga je zamislil celjski romantik dr. Novačan. On e sicer jezični in jezičen doktor, ni pa doktor jezika, pa je naredil kar takole: Vzel je slovnico, jo odprl ravno na tisti strani, kjer so našete glagolske vrste, odbil glagolskim oblikam v 1. os. ednine obrazila in jih nadomestil z o. N. pr.: veroval — verovao, zaničeval — zaničevao, kidal — kidao, lagal — lagao, nosil — nosio, držal — držao, gorel — goreo, lezel — lezeo, nesel — nesao, ozebel — ozebao, vzel — uzeo, gnif — gnio itd., itd. Prezrl in zavrgel pa je vso resnično govorico narodovo, ves historični razvoj in vse skup in postavil svoj slovenski Esperanto na edini argument.